

42

Kultura średniowiecznej Polski

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XIII. Kultura średniowiecza.

Uczeń:

- 2) rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza;
- 3) określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej;
- 4) charakteryzuje sztukę romańską i gotycką.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 3) określa znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego).

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- postacie: Kallimacha, Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Jana Długosza, Wita Stwosza
- zakony w średniowiecznej Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów
- najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu
- pierwsze polskie kroniki
- pierwsze zdanie w języku polskim
- przykłady architektury i sztuki romańskiej oraz gotyckiej w Polsce

ROZUMIE

- pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, żak, szkoła parafialna, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka, kronika
- rolę języka łacińskiego w kulturze średniowiecznej
- rolę zakonów w procesie chrystianizacji i rozwoju kultury na ziemiach polskich
- znaczenie uniwersytetu w Krakowie
- znaczenie włączenia kultury polskiej do kręgu kultury europejskiej

POTRAFI

- określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej
- wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki średniowiecznej
- scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce
- omówić tematykę poruszaną w literaturze średniowiecznej
- wymienić najważniejsze zabytki średniowiecznej literatury polskiej
- podać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej
- przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecznej w Polsce
- rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza
- porównać styl romański z gotyckim
- wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość
- omówić na przykładzie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej
- opisać sceny z ołtarza Wita Stwosza
- wyjaśnić, jaki wpływ na kulturę miała decyzja Mieszka I o przyjęciu chrztu
- omówić i ocenić wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Zadajemy uczniom pytanie:

- Jakie wydarzenie w historii Polski sprawiło, że nasz kraj znalazł się w kręgu cywilizacji zachodniej?

Prosimy uczniów o przypomnienie, jakie skutki dla Polski, a zwłaszcza jej kultury miało przyjęcie chrztu przez Mieszka I. W razie problemów uczniowie mogą przeczytać pierwszy akapit podrozdziału *Polska w kręgu kultury europejskiej* (s. 432).

Zwracamy uwagę, że szczególną rolę w rozwoju kultury odgrywał Kościół katolicki. Dzięki duchownym powstawały kościoły, księgi i dzieła sztuki.

Dzielimy klasę na cztery grupy i przekazujemy instrukcje. ►

Grupa I

Na podstawie podrozdziału *Zakony w służbie kultury* (s. 433) przygotujcie mapę mentalną dotyczącą zakonów. Możecie ją narysować na arkuszu papieru lub na stronie internetowej learningapps.org. Uwzględnijcie odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie zakony działały w Polsce?
- Kiedy poszczególne zakony pojawiły się w Polsce?
- Gdzie powstały opactwa?

- › Czym się zajmowali zakonnicy?

Grupa II

Na podstawie podrozdziału *Szkolnictwo* (s. 434) oraz ilustracji (m2, s. 434) przygotujcie mapę mentalną dotyczącą szkolnictwa. Możecie ją narysować na arkuszu papieru lub na stronie internetowej learningapps.org. Uwzględnijcie odpowiedzi na następujące pytania:

- › Jak było zorganizowane szkolnictwo na ziemiach polskich?
- › Czego nauczano na poszczególnych etapach edukacji?
- › Czy wszyscy mieli dostęp do edukacji?
- › Jaka była pozycja uniwersytetu krakowskiego w Europie?
- › Jaką rolę odegrali Jagiellonowie w historii uniwersytetu w Krakowie?
- › Kim byli bakałarze i żacy?

Grupa III

Na podstawie podrozdziału *Literatura* (s. 435) oraz ilustracji (m1, m3 i m4, s. 434–435) przygotujcie mapę mentalną dotyczącą literatury polskiej epoki średniowiecza. Możecie ją narysować na arkuszu papieru lub na stronie learningapps.org. Uwzględnijcie odpowiedzi na następujące pytania:

- › Co przyczyniło się do rozwoju literatury?
- › Kto jako pierwszy tworzył utwory hagiograficzne?
- › Gdzie pojawiło się pierwsze zdanie po polsku?
- › Jakie są najbardziej znane zabytki literatury polskiej w średniowieczu?
- › Kim był Kallimach?

Grupa IV

Na podstawie podrozdziału *Średniowieczne kroniki* (s. 436) przygotujcie mapę mentalną dotyczącą średniowiecznych kronik. Możecie ją narysować na arkuszu papieru lub na stronie learningapps.org. Uwzględnijcie odpowiedzi na następujące pytania:

- › Czym były kroniki?
- › Jakie polskie kroniki powstały w średniowieczu?
- › Kiedy powstały te kroniki?
- › Kto je spisał i co w nich przedstawił?

Po przygotowaniu map grupy kolejno prezentują efekty pracy na forum klasy.

W dalszej części lekcji prosimy uczniów, aby przypomnieli cechy charakterystyczne stylów romańskiego i gotyckiego. W razie problemów uczniowie mogą zajrzeć do rozdziału *Kultura średniowiecznej Europy* (s. 372–383).

Odtwarzamy film *Światło i przestrzeń: gotyk w Toruniu i Gdańsku*. Pokaże on uczniom, czym różni się gotyk francuski od gotyku z terenów państwa zakonu krzyżackiego.

Rozdajemy karty pracy *Architektura i sztuka romańska i gotycka w Polsce*. Prosimy uczniów, aby wykonali zadanie 1.

Następnie uczniowie oglądają ilustracje przedstawiające budowle romańskie i gotyckie (m5, m7 i m8, s. 437–438) i odpowiadają na pytanie:

- › Które elementy wskazują na to, że są to budowle w stylu romańskim i gotyckim?

Uczniowie czytają podrozdziały *Architektura i sztuka romańska* (s. 437) oraz *Architektura i sztuka gotycka* (s. 438), a następnie w kartach pracy wykonują zadania 2 i 3. Po skończo-

nej pracy jej efekty omawiamy na forum klasy.

Prosimy uczniów, aby obejrzeni infografikę *Ołtarz Wita Stwosza* (s. 439) i wykonali polecenia 1 i 2 (s. 439).

Prosimy uczniów, aby przeczytali podrozdział *Znaczenie włączenia ziem polskich do kręgu kultury łacińskiej* (s. 440), a następnie zadajemy pytania:

- ▶ Jakie znaczenie dla państwa polskiego i jego mieszkańców miało włączenie Polski do kręgu kultury łacińskiej?
- ▶ Czy przyjęcie chrztu przez Mieszka I pomogło w rozwoju kultury polskiej?

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytania:

- ▶ W jakich dziedzinach życia widać wpływy Zachodu?
- ▶ W jaki sposób mieszczaństwo upowszechniało styl gotycki?

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują test na stronie quizizz.com. ▶

PRACA DOMOWA

Hasło promocyjne Torunia brzmi: „Gotyck na dotyk”. Uzasadnij jego słuszność.